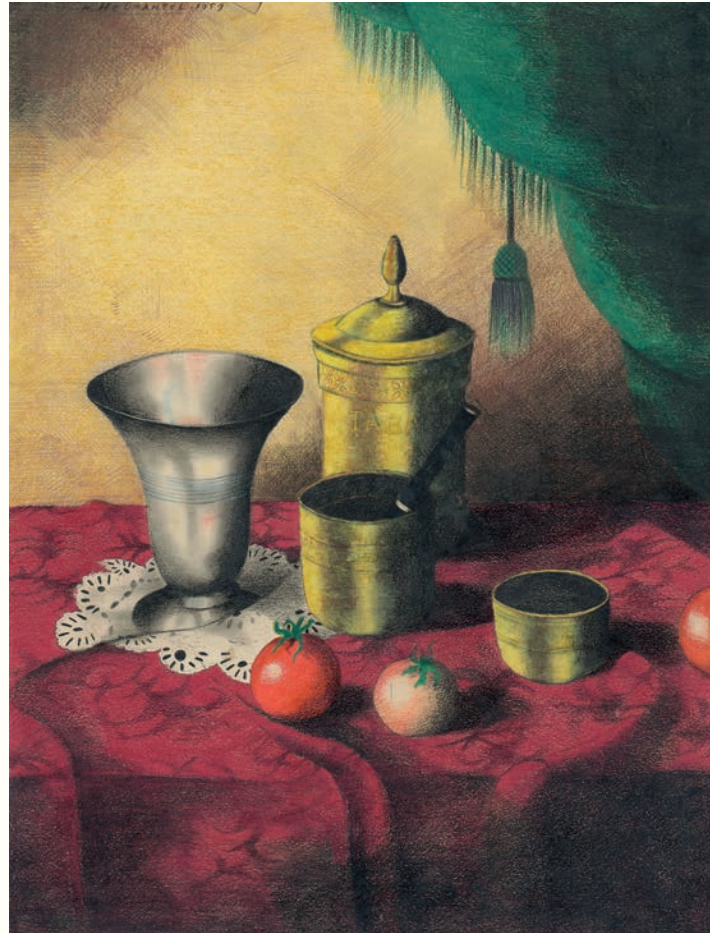

Voorwoord	6
<i>Wim Ellens</i>	
Inspiratie	8
<i>Henk Helmantel</i>	
1 - De jonge jaren	10
2 - Een vliegende start	20
3 - Een huwelijk en een huis	34
4 - Een gezin en een uitbreiding	46
5 - De kerken van Henk Helmantel	68
6 - Schilderen, reizen en tonen	86
7 - Welbeschouwd	114
8 - Een museum voor de toekomst	162
Nawoord	187
<i>Henk Helmantel</i>	
Tijdlijn	188
Colofon	191

vondst heeft vaak alleen maar kunsthistorische betekenis, en dit lijkt mij onvoldoende. De zogenaamde progressieven zijn vaak mateloos vervelend en oppervlakkig en vervallen veelal in de progressiviteit als mode."

Het komt misschien ook wel door de tendens die hij op dat moment ervaart, die van de fatalistische levenshouding die z'n stempel drukt op veel kunstuitingen. Zonder zijn geloof, schrijft hij, zou hij misschien ook een grote pessimist worden en dat zou waarschijnlijk ook zichtbaar worden in zijn schilderijen. Stevige woorden van een 24-jarige, maar het past zeker bij het beeld van de jonge Helmantel die zijn eigen kijk op de wereld heeft en trouw blijft aan zijn principes en zichzelf. Later zal hij milder worden en genuanceerder terugkijken op de ontwikkeling in de schilderkunst.

De een na de andere expositie volgt en zijn schilderijen verkopen goed. Henk zegt zelf dat hij geluk heeft gehad. Hij komt in contact met een purser van de KLM. De man komt uit Veendam, maar kent de kunstwereld in Amsterdam goed. Hij brengt Helmantel in contact met Dieuwke Bakker van Galerie Mokum. Samen met zijn broer Klaas rijden ze met een 20-tal schilderijen naar Amsterdam. Daar mag hij exposeren. Aan het einde van de tentoonstelling gaat hij terug, er zijn nog ongeveer vijf schilderijen onverkocht. "Wat kom je hier doen?" "Mijn schilderijen ophalen", zei Henk. "Dat is niet de bedoeling, de schilderijen mogen hier blijven hangen om later verkocht te worden", zegt Dieuwke Bakker. Een journalist uit NRC merkt de tentoonstelling op en schrijft er een stuk over. In poëtische woorden wordt geschetst hoe Helmantel met het licht speelt, "heel ernstig en sensitief, een ingekeerde, contemplatieve en bijna verdroomde kunst, heel zuiver en jong. Want alleen de jeugd kan dit als iets volledig levends en als nieuw beoefenen."

Het balletje gaat rollen. Helmantel wordt gevraagd te exposeren bij kunstzaal Pictura in Groningen. Zijn schilderijen worden goed verkocht, maar in nieuwsberichten wordt weleens geklaagd over de hoge prijzen. Bijvoorbeeld een kerkinterieur van de kerk in Loppersum, dat voor 16.000 gulden wordt aangeboden. In dagblad Trouw schrijft G. Kruis dat dit geen prijzen zijn die je zomaar tussendoor betaalt. De naam van de schilder is ook nog niet zo groot dat het een garantie levert voor een goede belegging. Ook dorpsgenoten verbazen zich over de hoge prijzen. Als Henk voor het eerst in Stedum exposeert, komen er veel kijken, nieuwsgierig als ze zijn. Ze zien de prijslijst en zeggen tegen elkaar: "dat wordt nooit wat." Ze krijgen ongelijk. Henk blijft schilderen en exposeren. Tot januari 1974, dan legt hij zijn penselen voor langere tijd neer. De Weem wordt gebouwd...

Appelbloesem 122 x 129 cm • 1967
In het huis bij Bottemaheerd

Spiegelingen

Tijdens een van mijn eerste studie jaren aan de vrije afdeling van de Groninger Academie Minerva bezocht ik, samen met een getalenteerde klasgenoot, Edu Kisman, neef van de tekenaar Eppo Doeve, een solotentoonstelling van Henk Helmantel in Appingedam.

Wij, twee leergierige studentjes, beide nogal fan van David Hockney, die elkaar op de academie graag uitdaagden met potlood, verf en penseel, hadden nog nooit werk van Helmantel gezien. We lieten ons op die middag verrassen en namen de tijd om daar ter plekke en ook op de terugreis in de trein uitgebreid zijn kunstwerken te bespreken.

We waren behoorlijk onder de indruk van de schilderijen. Vooral hoe Henk in zijn stillevens een tros druiven, eieren en glaswerk, met al haar spiegelingen, perfect weergaf. Ik herinner me trouwens dat we zijn onderwerpkeuze wel wat saai en ouderwets vonden. Terug op school vertelde ik aan Ger Siks, destijds een van mijn begeleidende docenten, over ons bezoek aan de expositie. Zijn reactie aan mij was: "Blijf alsjeblieft een beetje uit de buurt van die Helmantel." Naar de reden van z'n opmerking kon ik slechts gissen...

Rein Pol

Hommage aan Heinrich Schütz • 105 x 115 cm • 1973

Stilleven met glas • 91 x 95,5 cm • 1968

kinderen is er volgens Henk geen plek voor een computer in huis. Waar moet zo'n lelijk ding nu staan in zo'n mooi huis? Er wordt een oplossing gevonden, er komt er een in de slaapkamer van Arjan. Daar hoeven geen gasten of museumbezoekers te komen en staat het niet in het zicht.

In het jaar 2000 wordt de familie opgeschrikt door de diefstal van 37 schilderijen. Midden in de nacht, terwijl Henk, Babs en de kinderen Adriaan en Alida slapen, wordt een ruitje van de expositieruimte weggesneden en halen de dieven de zalen leeg, om later losgeld te vragen. Het heeft een enorme impact, vooral ook omdat het binnenshuis plaatsvindt. Het politieteam 'Het egeltje' gaat voortvarend te werk, maar kan niet voorkomen dat de 14-jarige Alida aan de telefoon bedreigd wordt. Dat is een nadeel van een bekende kunstschilder als vader. Gelukkig komen de schilderijen terug en keert de rust weer in De Weem.

Henk blijft bezig met de bouw van de Weem. Het is toch nog niet klaar. Tijdens de bouw begin jaren '70 heeft Henk gekozen om de ramen in het steenhuis naar het 18e-eeuwse voorbeeld te maken, zoals ze op de foto's rond 1900 te zien zijn. Maar dit zijn niet de ramen die dit huis in de middeleeuwen had, en ze geven het huis een heel ander aanzien. Hij maakt een plan om ze te vervangen voor 16e-eeuwse vensters. Ook de muren zijn niet naar zijn volle tevredenheid. Tijdens de eerste bouw heeft hij waarschijnlijk de fundamenteën van de oude Weem niet helemaal goed beoordeeld, waardoor het voorhuis eigenlijk een halve meter breder had moeten zijn. Ook de muren zelf waren waarschijnlijk breder. Hoewel dit misschien maar een kleinigheid lijkt, laat het Henk niet los. Al die jaren heerst er een sluimerende ontevredenheid. Babs is van mening

Topsport

Ik heb mijn vader nooit kunnen betrappen op groot atletisch vermogen. Vroeger schijnt hij nogal indruk hebben gemaakt op de fiets naar de Academie Minerva. Maar dat was voor mijn tijd. In mijn kindertijd waren "leeuwje spelen", schaatsen op natuurijs, af en toe tikkertje of verstoppertje in de tuin en in de winter badmintonnen als de expositieruimte leeg was, de sportieve activiteiten die we samen deden. Minder fysiek, maar toch een sport, zijn de vele potjes dammen die we uitgevochten hebben. Veel verder dan dit kom ik niet als het om actief sporten van mijn vader gaat.

Waar mijn vader van jongs af aan bezig was met tekenen en later schilderen, was ik van kinds af aan altijd aan het sporten; voetballen, hardlopen, fietsen, tennissen. Als er maar een wedstrijd van te maken was! Wat dat betreft lijken we totaal niet op elkaar. In mijn werk als trainer/coach in het wielrennen heb ik te maken met topatleten. In het werken met topsporters herken ik veel in hoe mijn vader is. Gedreven, doelgericht en hard werken. Geboren worden met talent is één, maar er is veel inzet, toewijding en passie voor nodig om dit talent om te zetten in topprestaties. En misschien wel het belangrijkste is dat het niet gaat om moeten, maar om WILLEN. Die wil is er altijd zeer sterk geweest en dat is bewonderingswaardig.

Dit heeft hem en ons veel moois gebracht. Ik kijk dan ook voornamelijk terug op een mooie en bijzondere jeugd en een goede tijd thuis. Maar succes heeft ook een keerzijde. Net als bij een topsporter stond de prestatie, het schilderen op één. Daar moest veel voor wijken. Tijd voor andere zaken, zoals bijvoorbeeld iets leuks doen met ons als kinderen of later de kleinkinderen, was minimaal en werd toch wel beschouwd als gemiste tijd van het schilderen. Gelukkig zijn we vooral door onze moeder weinig tot niks te kort gekomen in de opvoeding en aandacht.

Als je een bekende vader hebt, wordt vaak de vraag gesteld: "Ben jij de zoon van?", en vervolgens: "Heb jij ook zoveel talent als je vader?" Of ik dat talent voor tekenen/schilderen had, denk ik niet. Maar de passie en gedrevenheid die mijn vader heeft, heb ik ook als het om sport gaat. Vanaf het begin als zeer fanatiek sportbeoefenaar en later ook bij mijn werk als trainer/coach. En hoewel kunst en sport veel van elkaar verschillen, zijn er ook veel raakvlakken en daarbij is mijn vader één van mijn voorbeelden. Een vader om trots op te zijn.

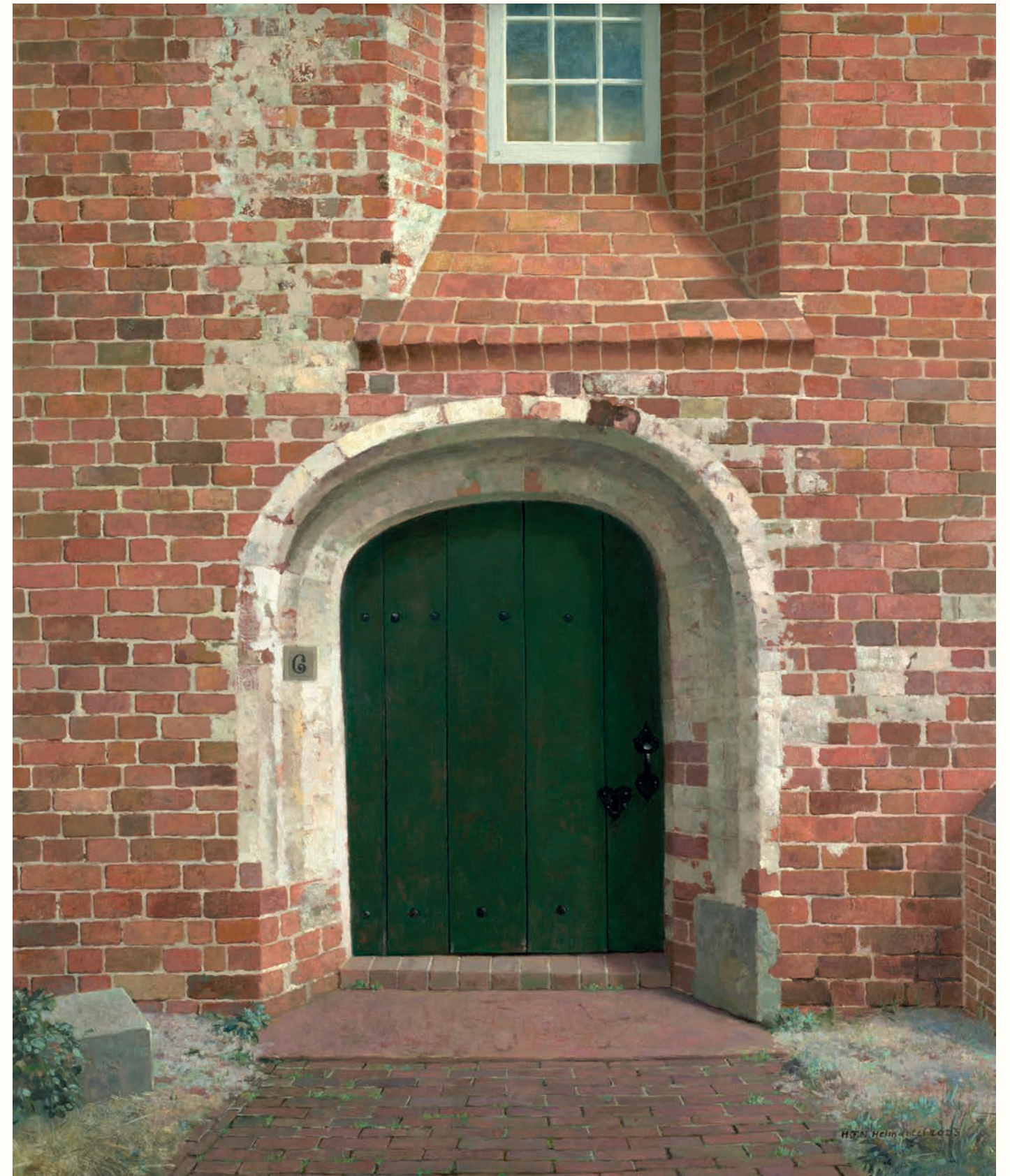
Adriaan Helmantel

Stilleven met Japanse pop • 112 x 65 cm • 1989

De 13e-eeuwse stenen preekstoel in de kerk van Fransum • 81,5 x 64 cm • 2005

Ingang van de kerk in Westerwijtwerd • 122 x 102 cm • 2023

Sjouwen met kozijnen

In 1994 kreeg ik door een gelukkig toeval de kans om aan het werk te gaan bij Hans van Seventer - Art Revisited. Daar hoorde ik voor het eerst over een zekere Henk Helmantel. Ik vond de man meteen aardig, maar zijn werk begreep ik niet. Ik dacht: "Waarom maak je toch zoiets?" Op het eerste gezicht was er niets choquerends of verwarrend aan. Het leek me eerlijk gezegd een beetje gemakkelijk. Je bekwaamt je gewoon als ambachtsman in het technisch perfect weergeven van de werkelijkheid. Al snel werd het me duidelijk dat de gedrevenheid waarmee deze Groninger aan het werk was, veel verder ging dan mijn beperkte aanname. Dit was een zeer leerzame ontdekking voor me. Mijn honger naar kunst werd weer vergroot.

Compositie met kookpot • 40 x 45 cm • 2020

Mijn liefde voor kunst werd in mijn jeugd jaren sterk aangewakkerd door Klaas Sol, mijn handvaardigheidsdocent op de HAVO. Ik deed eindexamen in dit vak en zijn enige beperking voor wat al dan niet toelaatbaar was: "Als het maar door de deur past." Dus eigenlijk: Maak maar wat je wilt en bedenk dan maar hoe je het wilt maken. Deze vrijheid gaf me enorm veel ruimte. In deze vrijheid koos ik voor de kunstacademie AKI. Daar was het idee de leidraad en techniek een hulpmiddel.

In de kunst gaat het om het ongeziene – het idee – te kunnen ervaren, maar zeker ook om het zichtbare op zo'n manier weer te geven zoals je het nog nooit hebt gezien leerde ik van de kunstenaars die ik door Art Revisited leerde kennen. Henk Helmantels werk is hier een sterk voorbeeld van en tegelijk een

lofzang op de schepping "in al haar volheid", zoals Henk het graag zegt, of het nu om een appel of een romaanse kerk gaat.

In de loop der jaren heb ik veel met Henk samengewerkt, veel lol gemaakt en op zijn atelier vroeg Henk vaak naar mijn mening over het nieuwste schilderij. Meer dan 800 schilderijen heb ik van hem gefotografeerd, en we hebben samen boeken, affiches en folders gemaakt terwijl we bakkeleiden over de grootte van de tekst. Van Henk mag het altijd wel iets groter. Dit bleek ook op te gaan voor de lijsten van zijn schilderijen. Wat heb ik veel sjouwwerk verricht met zijn kozijnen! Nog steeds ben ik verrast wanneer ik zijn nieuwste schilderijen te fotograferen krijg. Hierin herken ik dezelfde gedrevenheid als die ik 30 jaar geleden voor het eerst zag.

Peter de Jong

Hoeske van Thais Joaptje in Rottum • 120 x 140 cm • 2012

Stilleven met sneeuwbes • 46 x 31 cm • 1991

Witte porseleinen kom met eieren • 58 x 59 cm • 1999
Romeins glas en eierschalen • 20 x 66,5 cm • 1998

